

PEVDIKIRJE

SÄÄMI KIELÂKÄLDEE (SÁMI GIELLAGÁLDU) ANARÂŠKIELÂ KIELÂJUÁVUS

Äigi 7.-8.6. 2016 tijme 9.00 - 17.00

Saje Sajos, Sisti (3.kerdi), Aanaar

Mieldi	Petter Morottaja	kielâjuáhus saavâjodetteijee
	Marja-Liisa Olthuis	kielâjuáhus jeessân
	~~Anna Morottaja~~	~~kielâjuáhus jeessân~~
	Matti Valle	äššitobdee
	Matti Morottaja	äššitobdee
	~~Hmari Mattus~~	~~äššitobdee~~
	Miina Seurujärvi	kielâpargee
	Neeta Jääskö	kielâpargee

Čuákkimääših:

- 1§ Čuákkim lekkâm
- 2§ Čuákkim lavâlâšvuodâ já meridemvâldâlâšvuodâ tuhhiitem
- 3§ Pevdikirje târhistem
- 4§ Äššilisto tuhhiitem
- 5§ Anarâškielâ passivveerbâi suorgiitem
- 6§ Anarâškielâ relativpronomineh já toi kevttim
- 7§ Anarâškielâ interjektioh
- 8§ Anarâškielâ konjunktioh
- 9§ Kejâstâh historjâsâniliiston
- 10§ Pođoi saanj normim

- 11§ Tiervâsvuotâsäänih
- 12§ Vuolgâtemsavâstállâm
- 13§ Eres ääših
- 14§ Tiättun
- 15§ Čuákkim lopâtem

1 § ČUÁKKIM LEKKÂM

Saavâjođettejee leehâi čuákkim tijme 9.17.

2 § ČUÁKKIM LAVÂLÂŠVUOĐÂ JÁ MERIDEMVÁLDÁLÂŠVUOĐÂ TUHHIITTEM

Čuákkim lii lavâlâš já meridemváldálâš.

3 § PEVDIKIRJE TÄRHISTEM

Pevdikirje tärhistuvoo čuákkim maŋa oovtâst.

4 § ÄŠŠILISTO TUHHIITTEM

Äššilisto tuhhiittui.

5§ ANARÂŠKIELÂ PASSIVVEERBÂI SUORGIITTEM

IÄVTUTTÂS: Čuákkim totká passivveerbâi suorgiittem já almostit suorgiittemnjuolgâdusâid.

MIÄRÁDÂS: Čuákkim tuhhiittij suorgiittemnjuolgâdusâid nubástusâiguin. Pevdikirje labdosin meid excel-tavlustâh passivveerbâin.

PASSIVVEERBÂI SUORGIITTEMNJUOLGÂDUSAH

Passivsuárgáseh anarâškielâst (Olthuis suorgiittemoopâ miel):

- **-ud** (2st. verb. km, 3st. v) – *juátkid* -> *jotkuđ*, *puurrâđ* -> *purruđ*; *lonottid* -> *lonottuđ*
- **-(â)šud, -(â)šud** – (kiäs. verb) *finnid* -> *finnášud*, *ornid* -> *ornášud*
- **-sid** (lohtâs 2st.veerbâi kievrâs maddui) – *laannjâđ* -> *lanjâsid*, *lekkâđ* -> *lekkâsid*, miinii tábáhtuvá jiešmeidlist
- **-(â)ttâđ, -(i)ttid** (lohtâs 3st. verbâid) – šoddâđ monnii tooimâ čuosâttâhhân, om. *käskittâttâđ* (olmâ tahhee lii illativist: mun *käskittittim* pennui)

-uđ

-uđ-syergis lii uáli táválâš já produktivlâš deverbál passivsyergis. Tot lohtâs sehe parâstaavválsâš, parâttessaavválsâš já kiäsásemverbáid.

2-st. verbâ + -uđ-passiv:

Syergis lohtâs veerbâ kievrâs maddui já puáđusveerbâst šadda kiäsásemverbâ. Vuossâmmu stavâlán puátih systemaatlâš vookaálnubástusah sehe diftoŋŋáid já ovtâškâs já kuhes vokalaíid.

- Kuhes vookaal vuosmuu já nube stavâlist láävee uánániđ (*čiehâđ* > *čieh'huđ*, *puurrâđ* > *purruđ*), mut motomin uáinoo meid, et 1 .staavvâl kuhes vookaal piso kukken (*čäälliđ* > *čaalluđ*) teikkâ 2. staavvâl kuhes vookaal uánán já vuod 1. staavvâl vookaal kukko (*kođđeed* > *kuuđđuđ*). Kuhes vookaal uánánem lii normâ. Meiddei kuhes diftoŋ uánán.
- Kukkom kievrâs tääsi itá passiivsuorgiittâs konsonantkuávdázân, jis aktiiv veerbâst lii ohtuunis konsonant kievrâs tääsist (kei *čiehâđ*, *jyehiđ*).

AKTIV	PASSIVSUORGIITTÂS	PASSIV OL. 3.P.	HUÁM.
CICCEĐ	ciccuđ	ciccoo	
ČIEHÂĐ	čieh'huđ	čiah'hoo	kukkom kievrâs tääsi
CUVNÂĐ	cuvnuđ	covnoo	
ESTIĐ	estuđ	iäs'too	
JUÁT'KIĐ	jotkuđ	juát'koo	
JYEHİĐ	juoh'huđ	juáh'hoo	kukkom kievrâs tääsi
KAVNÂĐ	kavnuđ	kávnoo	
KEVTTIĐ	kevttuđ	kiäv'ttoo	
KUULLÂĐ	kulluđ	kulloo	
KYEĐĐIĐ	kuođ'đuđ	kuáđ'đoo	

3-st. verbâ + -uđ-passiv:

Syergis lohtâs veerbâ kievrâs, kukkomettumis já uánánmettumis maddui. Suorgiittâs lii vo-maadâ kiäsásemverbâ. Ovdâmeerhah:

AKTIV	PASSIVSUORGIITTÂS	PASSIV OL. 3. P.	HUÁM.
ČUHČÂDIĐ	čuhčâduđ	čuhčâduvoo	siämmáamuđusâš denom. transl.
HÄVDIDIĐ	hävdiđ	hävdiđuvoo	
LONOTTIĐ	lonottuđ	lonottuvoo	
VUÁ'ĐUDIĐ	vuá'đuđ	vuá'đuvoo	denom. transl. vuá'đuđ - vuá'đuđuvá
MÁTTÁÁTTIĐ	máttááttuđ	máttááttuvoo	
MA'VSÂTTIĐ	ma'vsâttuđ	ma'vsâttuvoo	

Huámmášumeh

Parâttessaavvâlveerbâi -uđ-passiv puáhtá eromâš älkkeht siáhániđ eres suorgiittâsâiguin. Talle ferttee suogárdállâđ suorgiittâs ráhtus já merhâšume peht, mon juávkun verbâ jiešalnees kulá. Ovdâmeerhah passivhaamijd sulâstittee suorgiittâsâin:

-stud: *uá'đistuđ, ka'snestuđ, kužástuđ* jna. iä lah passivveerbah peic desiderativveerbah moh kovvejuh enâmustáá monnii rumâšlii táárbu šoddâm. Iäruttâs passivsuorgiittâsân kávnoo merhâšumeest.

-dud- já **-lud-**loppâsiih v-kiäsásemveerbah láá tävjimustáá denominal translativsuorgiittâsah (*čuol'mâ > čuol'mâduđ, jäävvil > jävilduđ, mecci > mecciluđ*) mut toh pyehtih leđe meid subitiv- (*-liđ*) teikkâ translativveerbâst (*-diđ*) rahtum passivveh (*čuol'mâdiđ > čuol'mâduđ*).

-ttud –loppâsiih v-kiäsásemveerbah pyehtih leđe sehe karitivveerbah (*kunnâ > kunâttuđ - kunâttuvá*) teikkâ 3-staavvâlsii kausativveerbâ passivsuorgiittâs (*kunâttid > kunâttuđ - kunâttuvvoo*).

Räjitábáhtusah

vittáduđ-veerbâ puáhtá suorgiittemopálávt jurdâččid sehe denominal translativverbân *vittá + duđ* já passivverbân *vittádiđ + uđ*. Meiddei *vuá'đuduđ*-veerbâ puáhtá jurdâččid sehe -uđ passivin já translativin: *vuá'đudiđ + uđ* (ol. 3. p. *vuá'đuduvvoo*) teikkâ *vuá'đu + duđ* (ol.3.p. *vuá'đuduvá*). Taat juávkku váátá-uv lasetukâmuš.

Kiäsásemveerbâ já -uđ-passiv:

Passiv ráhtoo aktivveerbâ indikativ preesens ol. 3. persovn sujâtemmaddust já návt rahtum verbáid šadda j-maadâ:

- *orniđ > uár'nejuđ* (o -> uá):
Ton lasseen säämi muusikkuávdás tuárju meid uđđâ sâmmuusik máttááttâs já uár'nee máttáátteijejei škovlim sâmmuusikist.
Ijâttes ijâ lii algâaalmugij muusiktábáhtus, mii uár'nejuvvo Anarist.
- *salttiđ > sâlttejuđ* (a -> ä):
Matti iššeed ááhu já sâlttee kuolijd.
Spihâkyele ij koolgâ luoddiđ pic ubâ kyeli oivijnis sâlttejuvvo.
- *tuom'miđ > tyem'mejuđ* (uo -> ye):
Vuoigâdovuodâs miel sun tyem'mee aalmugijd.
Toh, maid mii Hiärrá Jeesus Kristus ciälkká Markus majemuu lovvoost: “Kote osko já kástoo, tot piäluštuvá, mut kote ij osko, tot tyem'mejuvvo káđuttâsân.”

-(â)šuđ, -(á)šuđ

Syergis lohtâs kiäsásemveerbâi kuhesvookaallâš maddui (MLO Suorgiittemoppâ). Ovdâmeerhah:

- *orniđ > ornâšuđ*
- *finniđ > finnâšuđ*

–(á)šud vs. –(â)šud:

- *–(â)šud* avžuuttuvvoo, mut ääši kalga tutkâđ eenâb suorgiittemoopâ peln.
- *–(á)šud* itá motomijn saanijn spiehâstâhhân, om. *olášud*.

Huámmášumeh

Kannat huámmášiđ taan-uv juávhu puotâ, ete puoh *–šud*-loppâsiih v-kiäsásemveerbah iä lah passiveh, peic toh pyehtih leđe meiddei denominal translativveerbah (adai suorgiittâs maadá lii 2-st. noomin ige verbâ), main lii monnii ääši jiešvuodâ muttum, javkkâm teikkâ šoddâm merhâšume. Ovdâmeerhah: *turešud* ~ *turrášud* < *ture* (MLO Suorgiittemoppâ), *liev'lášud* < *liev'lâ*, *kelášud* < *keeli*, *olášud* < *oles* (MLO sänikirje).

Motomijd saanijd puáhtá jurdáččid sehe passivin ete denominal translativ, om. surmášud: *surmiđ* + *–(á)šud* (passiv), teikkâ *sorme* + *–(â)šud* (transl.).

–sid

Lohtâs 2-st. veerbâi kievrâs maddui. Jis maddust lii sehe kuhes vookaal já kuhes konsonant, kuohtuuh uánáneh suorgitmist: *laannjâđ* > *lanjâsiđ*, *čoonnâđ* > *čonâsiđ*, *kuorrâđ* > *kuo'râsiđ*. 2. staavvâl *i/e* muttoo *á:n*: *jyehiđ* > *juá'hâsiđ*.

–(â)ttâđ, –(i)ttiđ

–âttâđ / *–ittiđ*-syergis lohtâs 3-staavvâlsijd verbáid. Suorgitmist sänimaadá ij nubástuu. Suorgiittum veerbâin lii merhâšume, et subjekt lii šoddâm monnii tavo čuosâttâhhân.

i vâi â, –(â)ttâđ vâi –(tt)âttâđ:

–(â)ttâđ lii táválub ko *–(i)ttiđ*, já ton keezild tot avžuuttuvvoo vuosâsajasávt. Suorgiittemkuállus puáhtá tulkkuđ kyevtináál: 2-st. veerbâst suorgit vistig kausativveerbâ já tast passivveerbâ om. *kâskiđ* > *kä'skittiđ* > *kä'skittâttâđ* (*–âttâđ*), teikkâ suorgit njuolgist vuáđusäänist passivverbân *kâskiđ* > *kä'skittâttâđ* (*–ttâttâđ*).

Saavâjodetteijee meridij purâdempuudâ tme 13:17-14:15.

6§ ANARÁŠKIELÂ RELATIVPRONOMEH JÁ TOI KEVTTIM

IÄVTUTTÁS: Čuákkim čáálá pajas ravvuid maht já kost tiätu relativpronominijđ puáhtá kevttiđ já eromâsávt čielgee mast-kost sehe moos-kuus saanij kevttimohtâvuodâid.

MIÄRÁDÁS: Čuákkim hammij ja tuhhiittij ravvuid relativpronominij kevttimist.

Uánádâsah: PM – Petter Morottaja; MM – Matti Morottaja; MV – Matti Valle; MLO – Marja-Liisa Olthuis.

ANARÂŠKIELÂ RELATIVPRONOMEH JÁ TOI KEVTTIM

Anarâškielâ interrogativ- já relativpronomineh láá Morottaja – Olthuis kielâoopâ mielđ:

- **kii**
- **mii**
- **mondie't**
- **kote**
- **kotemuš, kuábáš**

já ko-maddust hámmejum:

- **kost**
- **kuus**
- **kogo, kuál**
- **kuás**

Kii kiävttoo ulmust já tot sojá puoh sajehaamijn.

	oovtâloho	maangâloho
nominativ	kii	kiäh
genetiv	kiän	kiäi
akkusativ	kiäm	kiäid
illativ	kiäs	kiäid
lokativ	kiäst	kiäin
komitativ	kiäin	kiäiguin
abessiv	kiänttáá	kiäittäá
essiv	kenen	
partitiv	keđe	

Mii kiävttoo siämmáánaál ko *kii*, mut čuujoot eres aššijd ko ulmuid, nuuvtko elleid já iäluttes tiŋgáid. Tot meiddei sojá puoh sajehaamijn.

	oovtâloho	maangâloho
nominativ	mii	moh
genetiv	mon	moi
akkusativ	maid, mon	maid
illativ	moos	moid
lokativ	mast	main
komitativ	moin	moiguin
abessiv	monttáá	moittäá
essiv	manen	
partitiv	mađe	

Mondie't já **mane** kiävttojuh suomákielâ 'miksi' vaastân. Toh kiävttojuh iänäáš koččamušâi ohtâvuodâst (integgorativpronominin), mut tohhejuh meiddei relativpronominin.

Epinjuolgâ koččamušâi ohtâvuodâst:

Tot mondiet mun valdim ääši äššiliiston lâi ko...

Mun jiem lah kavnâm maiden mondiet Piäkká kolgáččij tuommiittátád.

Mij ep ibbeerd mondiet Immeel ij lyešti mii ráávhun.

Uáivádum viežžei čielgejuvoo, mondiet sun ij pyevti párnáid viežžád.

Mun tiädám mondiet mun nievdim nuuvt fasteeht krokodiilist.

Relativpronominin:

lideepitá maŋa puáissejim kaavpugân tađe várás, mondiet mun lijjim-uv Helsigân puáttám.

Kote kiävttoo ulmust teikkâ motomin ellein já iäluttes tiingâin. Tast lii mottoomverd 'kiinii teikkâ miinii monnii juávhust' –merhâšume. Talle ko lii saahâ ulmuin, te tot lii táválub ko *kii* talle ko tot lii nominativ saajeest. *Kote* sujâttem vist ij lah táváláš, já eres soojijn kevttih pyerebeht *kii*-säáni sujâttum haamijd. (Meiddei: Itkonen, ILWB I, s. 381.) *Kote* negaatio lii *kotteen*: "*Jiem lah kotteen maailmist uáinám nuuvt stuorrâ soorvâ.*"

	oovtáloho	maangáloho
nominativ	kote	kođeh
genetiv	kođe	kuuđij
akkusativ	kođe	kuuđijd
illativ	kotán	kuuđijd
lokativ	koodeest	kuuđijn
komitativ	kuuđijn	kuđijguin
abessiv	kođettáá	kuđijttáá
essiv	kotteen	
partitiv	kotteed	

Kii já kote viärdádállâm (uálgispeln podoi jesânij kommenteh):

Tot olmooš, kote puátá itten

Tot olmooš, kii puátá itten

Mun oinim kaandâ, kote speelâi jyelgipáálu

Mun oinim kaandâ, kii speelâi jyelgipáálu

Pállu roovâi nieidâ kuuvl, kote čievčástij tom maassâd

Pállu roovâi nieidâ kuuvl, kii čievčástij tom maassâd

Täin celkkuin *kote* lii pyereeb, mut lii meid merhâšumeiäru: *kote* väljee mottoom juávhu siste.

Kote-pronomin konruens:

Toh ulmuuh, kođeh puátih...

Toh ulmuuh, kiäh puátih...

Pállu teeivâi áákun, ~~kote~~ čalmelaasah cuovkkâni.

Pállu teeivâi áákun, kiän čalmelaasah cuovkkâni.

Tágárijn celkkuin, main relativpronomin kolgáččij leđe suujâm háámist, ij táválávt kevttuu *kote*; ton saajeest kiävttoje *kii*-pronomin sujättemháámih. (Huám. Viärdádálmist ij lamaš fáarust *kote puátih* teikkâ *kote čalmelaasah*.)

Mii já *kote* viärdádállám

Kevttim ellein:

Tot ellee, mii porá suoinijd..

Tot ellee, kote porá suoinijd..

Kuábáš-uv lii tuhhiittettee, tain lii tuše merhâšumeiäru. “*Ellee, mii*” čuujoot eenâb-uv elleešlaajân almolávt, *kote* vist väljee monnii juávhust tiätu ellee. Om. “*Tuot ellee kote porá suoinijd lii vierccâ já iäráseh láá saavzah.*”

Kevttim iäluttes tiingâin:

Mun leggistim keeđgi, kote cuovkkij ááhu čalmelaasâid.

Mun leggistim keeđgi, mii cuovkkij ááhu čalmelaasâid.

“*Ij teividâmgin ko seibikiáčán, kote tastmaņa čápudij.*” (Iisakki Mannermaa, Itkonen ILWB I)

Meiddei taah celkkuuh pyehtih leđe tuhhiittetteeh. *Kote* ij lah čielgâsávt räijejum ulmui teikkâ ellei várás, já tast oro lemin čujottejee, iäruttejee toimâ (monnii juávhust).

Kotemuš

Kotemuš lii koijádejee pronomin (interrogativpronomin), mii meerhâš ‘*kii, mii tiätu juávhust*’.

	oovtáloho	maañgáloho
nominativ	kotemuš	kotemuuh
genetiv	kotemuu	kotemui
akkusativ	kotemuu	kotemuid
illativ	kotemužân	kotemuid
lokativ	kotemuust	kotemuin
komitativ	kotemuin	kotemuiguin
abessiv	kotemuuttáá	kotemuittáá
essiv	kotemužžân	
partitiv	kotemužžâd	

Šiljoost lijji čokkáámin čiččâm kandád já eeči koijádj: “Kotemuš suhá muu rasta juuvâ”.

Eeči ij tiättám, ete kotemuš suvdá rasta juuvâ.

“Leggistop, kotemuš teivid tuom suávváá.” (Aili Paadar)

Kotemuš ij kevttuu relativpronominin, mutâ ton saajeest lii *kote*.

~~*Tot kotemus porá leeibi, vuáittá.~~ → Tot kote porá leeibi, vuáittá.

Kuábáš kiävttoo suomâkielâ ‘kumpi’ vaastân. Variaatioh láá *kuábbáš*, *kuábâš* já *kuábbâš*. Tot puáhtá toimâđ meid relativpronominin.

	oovtâloho	maangâloho
nominativ	kuábáš	kuáb’bááh
genetiv	kuáb’báá	kuáb’bái
akkusativ	kuáb’báá	kuáb’báid
illativ	kuábázân	kuáb’báid
lokativ	kuáb’báást	kuáb’báin
komitativ	kuáb’báin	kuáb’báiguin
abessiv	kuáb’bááttáá	kuáb’báittáá
essiv	kuábážin	
partitiv	kuábážid	

Tot kuábáš teivid kyeimis káálun njuoláin finnee Sigá kálgunis.

Tot kuábbáá njuolâ teivid...

Saavâjodetteijee lopâttij čuákkim tme 17:00 já meridij juátkiđ 8.6. tme 9:00.

Saavâjodetteijee leehâi čuákkim 8.6. tme 9:15. Kiedâvuššâm jotkui 6 š:st.

Mast vâi kost?

Kost čuujoot konkreetlâš, eennâmtiedâlii sajan. Jis lii kuittâg saahâ om. monnii tiätu rákânâsâst, lágádâsâst teikkâ eres räijejum ääšist, lii pyereeb kevttiđ *mast*. *Mast* čuujoot ääši eres jiešvuodâid ko eennâmtiedâlâš sajan.

Mij ijjâdijm táálust, kost ain ovdil-uv laavijm ijjâdiđ.

→ táálu merhâšumeest ‘tila’, ij ‘rakânâs’.

Mun šoddim Avelist, kost aassim maŋgâ ive.

→ koččâmuš eennâmtiedâlii saajeest.

Mun eellim siijdâst, mast lâi omâs nommâ.

→ saahâ lii siijdâ jiešvuodâst, ij eennâmtiedâlii saajeest.

Taahân taat lii taat njargâ mast must lii joddee.

→ eenâb ko eennâmtiedâlii saajeest koččâmuš lii njaargâ häämist teikkâ eres jiešvuodâin (mon keezild joddee lii pieijum eidu toos).

Viežâbâ munjin tom kirje, mast lii Aikio suuvâst šiev čaalâ.

→ koččâmuš ij čielgâsávt lah eennâmtiedâlii saajeest.

Korpus ovdâmeerhâi kuorâttállâm:

...päikki, kost aasâi Aaslâk Holmberg perruinis.

...et škoovlâst, kost láá sâmikuávlust ässee uáppeeh... → mast

Yle Sápmi lii masa áinoo media, kost puáhtá kuullâđ sâmmilâš juoigâmäärbi → mast

Sâmitige saavâjodetteijee blogi, kost sun maainâst 8(j)-čuákkim tubdâmušâin → mast

Mii haavlâid tot lâi, mast tun sarnuh koldedijn ko čierruh vala?

...vala suomâkielâ kielâtáidü, mast sun kale ij lam ollágin vises...

Fjellner algâalgâlâš kielâ lâi maadâsâmikielâ, mast tihtâ lii jurgâlum tavesâmikielân.

...Norillag - leirâ, mast iivij 1935 já 1956 kooskâst lijjii masa pelimiljovn fanġád.

Motomin ij lah čielgâs, et jo-uv kost teikkâ mast ličij njuolgist olmânáál, mut koččâmušâst sáttá leđe tuše merhâšumeiäru (aðai lii-uv juurdâ tiäduttiđ eennâmtiedâlii saje vâi mottoom eres jiešvuodâ).

Talle sijdâ jurgâluvvo ain taggaar kuávlun, kost lii šiev kuáttum. → tiädu eennâmtiedâlii saje

Talle sijdâ jurgâluvvo ain taggaar kuávlun, mast lii šiev kuáttum. → tiädu monni eres jiešvuodâ

Mii lâi tot kuávlun mast lâi nuuvt suámâlâš nommâ? Mii lâi tot kuávlun, kost lâi nuuvt vaigâd jotteed?

Kogo já kuál

Kogo heivee meiddei motomin *kost* synonymin, mutâ tot lii târkkilub. *Kogo* puáhtá rajiid tom moos *kost* čuujoot; *kogobeht* puáhtá leđe val târhib.

Kost lii veeččir? *Tobbeen kost láá eres-uv tyejipiergâseh.* / *Tobbeen kogo láá eres-uv ...*

Taa lii njargâ, kogo must lii joddee. *Mun čááitâm taan káártást tom saje kogo mun lam pividám.*

Kuál merhâšume lii alda *kogo*, mutâ vala târhib. Tot kevttuš kuittâg iänááš interrogativpronominin.

Moos vâi kuus?

Moos/kuus-koččâmâš juátká váhá siämmáá ääši ko *mast/kost*, nuuvt ete siämmâš njuolgâdus tuálá tiäivás.

Korpus ovdâmeerhâi kuorâttállâm:

Čuávuvâš táálu, moos orostáim, lâi Leibijuuhâ.

- MLO: *moos* ij aaibâs heivii, pyerebeht *kuus*
- MM: *táálu* ij meerhâš tâst tiätu rákánâs mut oles Leibijuuvâ *táálu*, *kuus* pyereeb.
- MV: *kuus* pyereeb

Peljimerkkâ almoot omâsteijeevuodâ já suuvâ, moos poccuu omâsteijee kulá.

Čallust lii kevttum anarâškielâ puustavoornig, moos láá lasettum nuorttâlâš- já orjâlâšpustaveh.

Tääl kielâpiervâl lii kielâlávvgum *juávkkupeerâpeivitiþšosaje*, moos kieldâ väljee párnáid já piärá vaanhimijn aaibâs táválíi tipšomáávsu.

- Ko tággáar ovdâmerkkâ ij uáivild tipšosaje mut tooimâ, lii *moos* tohálâš. Jis lii saahâ konkreet tipšosaajeest, talle kalga lede *kuus*.

... poodij loopâst vala *Golgatan*, moos lâi huksejum “Pase häävdi kirkko”.

- MLO, PM: *moos* lii oomâs; *kuus* pyereeb.
- MM: *kogo* val pyereeb.
- *kuus* já *kogo* heivejuh kuohtuuh. Jis haalijd tárkkivuodâ, te väljee *kogo*.

Tudâvâžžân vyeijilijm *Pengillyn*, kuus lâi 80 maili mätki.

Säämi ulmuuh-uv lijjii puátimin *Helsingân* siämmáá *čuákkimân*, kuus jieš-uv lijjim monâmin

- MLO: *kuus* čuujoot *Helsingân*, ij *čuákkimân*.
- PM: *kuus* čuujoot *čuákkimân*, mut *moos* ličij pyereeb. Jis čuujoot *Helsing-sáánán*, te ličij *kuus*, om. *Säämi ulmuuh lijjii puátimin Helsingân*, *kuus* jieš-uv lijjim monâmin.

Ton *táálust* kuus moonâim, lâi nuorâ eemeed...

- PM: *Moonnâđ* váátá táválávt *kuus*, mut jis lävkkee siisâ táálun te *moos*: *Ton tuuveest moos mij moonâim siisâ...*

Mottoom ~~saajeest~~ sajan lâi koivum *rogge*, kuus lijjii koškum *smaavâ piergâseh*.

- MLO, MM: *moos* pyereeb. Ubâ ceelhâ oro lemin pyereeb návt: *mottoom sajan lâi koivum rogge, moos...*

Kuás

Kuás lii relativpronomin mii västid suullân suomâkielâ ‘milloin, jolloin’ –relativpronominijđ.

Sämmilii elleekove äigi aalgij ive 1987, kuás *Nils Gaup* stivrij elleekove *Ofelaš*.

Kuás-säänist lii suomâkielâ iähtun meiddei vijđasub-uv kiävttu, om. “*kuás* jo muu *kučuh* *tehin*”. Taam kolgáččij suomâkielân jurgâlid suullân ‘siksi koska kutsuit minut tänne’.

Tun ferttiuh muštâliđ munjin kuás jo muu *kučuh* *tehin*.

Iššeed táidâ leđe káálgus cáimimin kuás jo tuuveest korrâ jienâ kullui.

7§ ANARÂŠKIELÂ INTERJEKTIOH

IÄVTUTTÂS: Čuákkim totká interjektiod já almostit interjektio-listo.

MIÄRÁDÂS: Čuákkim tuudhâi interjektioid, tarkkui listo já sierrij meddâl saaniđ, moh iä oro lemin interjektiokiävtust. Čuákkim meid lasettij ellei jienâdemaaniđ listo, mii ij lah tievâslâš.

Interjektioh láá säänih, moh pyehtih kuvviđ huihádem teikkâ tiervâtem. Taan listo vuáđusin lii kevttum kielâtekno interjektiohlisto (karosäänih láá kuođđum meddâl, ko toh kietâdâllojeh manjeláá), mast láá kuittâg motomeh säänih kuođđum meddâl, ko toh iä teevdi interjektio jiešvuodâid. Interjektioh iä lah távjá ceelhâhtâvuodâst, mut liijká liiston láá kavnum motomeh ovdâmeerhah korpusist.

Eres käldeeh: WB – Inarilappisches Wörterbuch. Čuákkim: PM – Petter Morottaja; MM – Matti Morottaja; MV – Matti Valle; MLO – Marja-Liisa Olthuis.

ai~aj ‘hei’, ‘ai..’, ‘aijaijai’. Variaatio: *aj*.

– *Maarit ai!*

– *Ai mutâ tot sâtáččij-uv leđe hitruu...*

– *Ai ai ko poovčâst, eedâi Pilli lihon.*

tibi (nasun t., te t.) ‘no niin’, kiävttoo sehe interjektion ete partikkelin.

Na ko mun tibi kammuid finniim juálgán te mun iälám taid viežžâmin

Tie tibi! (maidnii falâdijn)

fuos (fus, huos, hos) ‘hus’

Fuos meddâl! (WB) Hos meddâl!

Jiem iberdâm nomâttum rekinistmijn jiem huos jiemge ceh.

takkâ ‘kiitos’

Ennuv takkâ tunjin Antti, et tun máttááttih munjin sâmikielâ.

– *Takkâ, ij must lah nelgi*

Takkâ tunnui!

kah ‘ah’

Kah, tun lah meid puáttám! (WB)

kiäh, keäh (WB) ‘kas’, suullân siämmáá ko *kah*

aamen ‘aamen’

Taas halijdep celkkiđ jieččân aamen.

Aamen.

addâgâs ‘anteeksi’

Addâgâs, et jiem pyevti puáttiđ.

tiervâ, tiervâ še ‘hei’

– *Tiervâ še, naabur;* – *Tiervâ Kaari, tääbbin lii Ánná.*

jáá ‘jaaha’

– *Jáá, tun-uv lah koccám, Muumi-stáálu eedâi.*

Njuámmil puátá já uáiná et jáá, tie supe já áigu jurseškyettiđ tom pááruhu.

joo ‘kyllä’

– *Amahmis joo!*

– *Joo, na suáppeen talle nuuvt!*

oo ‘oi’

– *O, mon hitruu, Nisonieidâ syehkittij.*

– *O- oo čabbin sittágin!*

Äärmit tääl mü – uv, oo lädis Immeel, mü Hiärrá.

skool ‘kippis’

-

o ‘ohhoh’

-

puurist ‘terve’	-
vuoi	<i>Vuoi Muumistáálu riävu, sun lâi muttum čäähusist tubdâmettumin.</i>
aa	– <i>Aa, pyeri peivi, eedâi nubbe almain.</i>
aa-a	Koccâmâšâin: <i>Aa-a, taa-uvks lii tot kommunistäijih táálu?</i>
naa-a	– <i>Naa-a, tot lii-uv tääl šiev koččâmuš, Engâlenni šuáhkádij.</i> – <i>Naa-a mut mun kavnim tom já tot lii mun, eedâi Martin.</i>
ää ‘mitä?’	<i>Ákku! – Ää?</i>
ähä ‘jaha’	<i>Ähä! Kal mun ervidim. (WB)</i>
hei ‘voi’	Läittee merhâšume (‘oi voi’); taan äägi meiddei tiervâttâs, huámmâšume
pyereestpuáttim	
tiervâpuáttim	
kuš ‘hus hus’	Kušodiđ, kuššâliđ. Vyejettiđ om. elleid meddâl šiljoost huikkemáin “ <i>Kuš, kuš!</i> ”
covs ‘pus kii!’	Pennuu huccâlem om. poccuid jurgâliđ
tává tává ‘tuku tuku’	Saavzâi koččom. Meid: <i>tava tava</i>
halleluja	
hoosianna	
ááá ‘yhyy’	-
njám~njam, njám-njám~njam-njam ‘nam’, ‘nam-nam’	“ <i>Njam-njam</i> ”, sun eedâi jiečânis.
škoor ‘krooh’	-
tuo’h ‘oho’	-
amahmis ‘ai niin’	– <i>Amahmis, tohân lii šoddâmpeivi sust-uv.</i> – <i>Amahmis nuuvt, Ánná smietâi.</i>
pup ‘pup’	Puupâ jienâdem
Ššš! ‘hyss’	oro joskâ, oro siijvost
“Oro!”	oro joskâ, oro siijvost
Hyh!	Siämmáá ko suomâkielâ ‘hyh’.
Wörterbuch:	
-aj	<i>eeč-aj, Piäkk-aj; keejâ</i> ‘ai’
Paldâttállâm:	

Taas iä lah vuáhádum interjektioh tegu suomâkielâst *pöö*, adai paldättâlmân láá eres vyevih já taid uázžu še hutkâđ jieš. Veikkâba *Kráá!*

Ellei jienah

- Puásui ruávgá: *ov! ov!*; muávru še
- Šahe ruávgá: *nöf, röh*
- Kääni: *kot kot*
- Riävská skiäikká: *pevkkâ pevkkâ pevk, perrrrr*
- Kiehâ kokká: *kukkuu, kukukukukuu*
- Kuobžâ mahka, njurgo
- Peenuv haarijd: *harr*; uumáást: *háv háv, vuh, vah*; šávkárittiđ, šiävkkárittiđ (uumâst korrâ jienáin ohtânmaanoost)
- Kissá njávgu: *njáv*; pana: *hurr, kurr, huurijd*
- Káránâs: *ruŋk ruŋk*

Saavâjođetteijee meridij tiijme kukkosii purâdempuudâ tme 12:34.

Čuákkim jotkui tme 13:39.

8§ ANARÂŠKIELÂ KONJUNKTIOH

IÄVTUTTÂS: Čuákkim totká konjunktioid já juáhá taid paldâlistem- já vuáladistemkonjunktioid. Juáhu lii cekkinjuolgâdusâi tááhust taarbâšlâš.

MIÄRÁDÂS: Čuákkim tuudhâi konjunktioid já šlajättâlâi taid tärhibeht kiävtu miel, sehe sierrij juávhust motomijd partikkelijd, moh iä lah konjunktioh.

(Ovdâmeerhah konjunktioin láá kavnum korpusist, peic ohtâ mii lii merkkejum (ms).)

ANARÂŠKIELÂ PALDÂLISTEMKONJUNKTIOH

já ‘ja’

Kištottâlmist juáhhojii ohtsis kulmâ palhâšume, ohtâ iävtuttâs lonestui já oohtân miedettuvvojii kyehti kunneemainâšume.

mutâ~mut ‘mutta’, ‘vaan’

Sämmiliih láá ohtâ uceumusâin, mut ohtâ aktiivlumosiijn aalmugijn maailm algâaalmugij juávhust.

Tot ko ij ollágin kalme, mut lieggist ain. → kei meid vää

adai~adai ‘eli’

Sämikielah hámmeje h pááihui suománrááidu, adai motomeh ránnjákielâi sárnooh pyehtih iberdiđ nubijdis.

jo-uv – tâi~teikkâ ‘joko – tai’

Hiäjumustáá kielâ mätteeh monâtteh kielâs jo-uv ollásávt tâi kielâ ij ovdán, ko revitalisaatiolâš kielâ kirjálâš haaldunväldim ij lah máhđulâš.

sehe – já ‘sekä – että’

Mun lam sehe sotkám já čurgim onne. (ms)

nuuvt – ko ‘niin – kuin’

Mii pääihist láá kuittâg ovttuu sárnum ‘päikkikiellân’ tavesämikielâ, et lam máttám kielâ nuuvt kuhe ko peri muštám.

tâi~teikkâ ‘tai’, ‘vai’

Morettim ain motomin cuáskásân, teikkâ toos ko Jovná kullui viežžâmin lase muorâid.

-ge, -ke ‘-kä’ (**jiemge, jieške, ige...**) – Labdospartikkel mast lii paldâlistemkonjunktio funktio

Šoddim toos, jiemge puávtáččii jurdâččid jieččân eellim sâmmilâšvuodâttáá.

sehe – et~ete ‘sekä-että’ → Anarâškielâst avžuuttuvvoo *sehe – já*

sehe ‘sekä’

Lam škovlim peeleeest kulttuur-antropoloog sehe lasseen lam vala čodâldittám sämikielâ já sämikulttuur aaleeb jotkâttukos.

peiccâ~peic~pic ‘Paitsi’, meiddei ‘vaan’: *ei jotain, vaan jotain muuta*

Maangah stuorrâ šaddoporreeh iä vuáhádum uđđâ tilán, pic láppojii suhâjämimân.

váá ‘vaan’

Tot ko ij ollágin kalme, váá lieggist ain. → kei meid mut

ko peri, ko váá “kun(han) vain”

Mutâ kal täst šadda pyeri, ko váá čorgee váhá.

Láá ennuv čoroheh ko váá ladâččii.

Kale mätki tondiet ovdánij, ko váá mävstimeh (saaveehváárvuh) killájii.

Uávuttijhân kale, ko váá raaškah killájii.

te ‘niin’

Elleđ tuommii, te epped̄ tijgin tuommiittât.

Keevâi maht peri, te sâmmilâšvuotâ šadda leđe ain stuorrâ uási mii identiteet, aassimba talle Avelist tâi Pariisist.

jede ‘ja sitten’, ‘ja niin’

Já + te ovtâstume, paldâlistemkonjuktio. Almoot meiddei tábáhtusoornig: vistig ohtâ, *jede* nubbe...

Sun luuvâi jotelávt nuáidilohhoos, jede lappui čapis iijân

ANARÂŠKIELÂ VUÁLÁDISTEMKONJUNKTIOH

ete~et ‘että’

Ulme lii, et kielâkuávdáást lii stuárráamus ovdâsvástádâs sâmi kielâi kielâohtsâšpargoost...

ko ‘kun’, ‘koska’

Yle Sápmi lii meid tergâdis kirjálâš media, ko tergâdumoseh uđđâseh láá čallum Yle Sápmi päikkisijđoid.

vâi ‘vai’

Algâaalmug ovdâsteijeid kalga adeliđ tuárvi resurssijd, vâi sij pyehtih uásálistiđ haavâ valmâštálmân.

amas (+verb. inf.) ‘jottei’ (variaatio: amâs, emis, immis)

Suoi časkâdává moottor já suuhâv riidon, amas cuvnađ uáđđee ulmuid pappâlist.

jis ‘jos’

– Kal tun tarbâšâh tain jyehi eevri, jis áigooh tom Rambler uástiđ.

Jis killáá ive porgâđ, te avdo hadde lii čuákist.

tondiet ko, tanen ko, tastko~tast ko ‘siksi että’

Seminaar ij faalâ purrâmâšâid teikkâ ereskin evvisijd tondiet ko mist ij lah maggaargin budjet.

Arden sáárnui viehâ pyereest suomâkielâ tanen ko suu eeči lâi puáttám Suomâst ive 1906.

Vuoššâm ääigi kalga piegguuttiđ vuoššâmviste pyereest, tastko mirkkâ lievlist ááimun-uv.

nuuvt ete~et ‘siten että’

Sámi Duodji lii kuávdáá vuossâmuu keerdist, váldu-uuvsâ paaldâst, nuuvt et káávpán lii älkkee puáttiđ.

nuuvtko ‘kuten’

Mutâ mätki nuuvâi já Uulá-viljá lâi vuástá puáttâm nuuvtko sooppum lâi-uv.

Läddiliih toh puohtii muuiku teehi, nuuvtko sij puohtii eres kuolijd-uv.

tego ‘kuten’, ‘niin kuin’

Mikael keejâi tego ij liččii oskom čolmijdis.

veikkâ ‘vaikka’

Mane kuáđist lii viehâ liegâs, veikkâ olgon ličij korrâ puolâš ?

HUÁM: Jis vuáládistum ceelhâ lii ovdil válducelkkuu, te válducelkkuu aalgân itá te. Taam konjunktio ij lah vuovâs kyeđđiđ meddâl.

Ko oovtâstpargo vuáháduvá, te tast šadda pissoo já luándulâš uási säminuorâi tooimâ.

Jis ep poorgâ oovtâstpargo, te lii vaarâst et Sämieennâm ”piedgân”.

ERES HUÁMMÁŠUMEH

Te lii táváláš konjunktio, mut maŋgii tot kiävttoo meid ceelhâadverbialin, mast tot tiäduv monnii ääši teikkâ tuáivu savâstállâm ovdâskulij.

Te muččâd!

Tettee lii kyevti *te* ovtâstume; totkin ij kevttuu konjunktion.

Tettee mottoom iideed puádist siäsá já iätá munjin: ...

9§ KEJÁSTÁH HISTORJÁSÄNILIISTON

Historjá sänilisto lii äššilisto labdosin.

MIÄRÁDÁS: Čuákkim avžut listo porgâdijn iskâđ uđđâ terminologia keevâtlávt já smiettâđ moh láá kuávdáš teermah, maid ij pyevti jurgâlempargoost karveđ teikkâ čielgid eresnáál. Tagareh teermah maid puáhtá karveđ iä kannat leđe lopâláš listoost miel kenski ollágin.

10§ PODOI SÄÄNIH

IÄVTUTTÁS: Kielâpargeeh lává nuurrâm liiston aášijd, maid ulmuuh láá sunnust kojâdállâm. Kielâjuávuus savâstâl saanijn, já tuhhit taid teikkâ uási tain máhđuláš nubástusâiguin teikkâ merkkee saanijd tiättun.

Kielâjuávuus savâstâlâi aášijn, já miärádásah láá merkkejum pevdikiirján jyehi sääni teikkâ ääši ohtâvuotân jo-uv sierâ teikkâ vuálásárgumáin.

Avustaa tehtävissä *išediđ pargoin* (ml. lok.) / *išediđ pargoiguin* (ml. kom.)

Äššiohtâvuotâ: ”*Avustajan tehtävä on auttaa puheenjohtajaa hänen toimialaansa kuuluvissa tehtävissä...*”

Miärádás: Čuákkim avžut kevttiđ maŋgâlovo lokativ, *išediđ pargoin*.

Palkkio *pälkki / palhâšume / máksu*

Koččâmâš: ”*Palkkio* já *palkka* -saanijn láá eres merhâšumeh já virgálijn teevstâin sáttá motomin leđe teháláš iäruvttid taid. Meiddei *palkinto*-säänist homonymia lii hyeni.” Iävtuttum, ete *palkkio*-sääni lii anarâskielân *máksu*, tanen ko pälkki já palhâšume uávildeh eres aášijd ijge taid kolgâččij kevttiđ taan ohtâvuodâst.

Miärádâs: Talle ko sierâ teermâ taarbâš, *máksu* (meid *kerdimáksu*, *pälkkimáksu*) tohhee. Suomâkielâ teikkâ sämikielâ kevttimkielâst ij kavnuu nuuvtkin tárhis iäru *palkka* já *palkkio* kooskâst.

Hallinto/hallitus *haldättâh / haldättâs / stivrâ*

Ävtuttâs: “*hallitus* lii anarâskielân *haldättâs*, jis tot uáivild ovdâskode orgaan, já *stivrâ* eres ohtâvuodâin.” Kielâpargee lii tutkâm, ete motomijn irättäsâin já lágádäsâin puáhtá leđe sehe *hallitus* et *johtokunta*. *Stivrâ*-säáni lii kevttum suomâkielâ *johtokunta*, *valtuusto* merhâsuumeest; *valtuusto* lii MLO sänikirje miel meid *váldustivrâ*.

Vuolli-Ilmar Uđđâ saanij listoost:

kaupunginvaltuusto – kaavpugváldustivrâ
kirkkovaltuusto – kirkkostivrâ → pyereeb: kirkkovváldustivrâ
kunnanvaltuusto – kieldâ váldustivrâ
nuorisovaltuusto – nuorâiparlament
valtuusto – stivrâ
valtuustosali – stiivrâsali

Miärádâsah:

Hallinto – *ha'ldättâh* (norm. *ha'ldättâhčällee* čuákkimist 03/2016; AKS:st lii *ha'ldättâhpargee*)
Hallitus – *ha'ldättâs* jis tot uáivild ovdâskode orgaan teikkâ jis ferttee iäru nubiinis *hallitus* já *johtokunta*, já *stivrâ* eres ohtâvuodâin

Jis kalga iäru nubiinis *valtuusto* já *hallitus* (om. kieldâhaldâšem), puáhtá valtuusto leđe *váldustivrâ* já *hallitus* oovdeb miärádâs miel (ađai *ha'ldättâs* teikkâ *stivrâ* kevttimohtâvuodâ miel). Argâkielâst *stivrâ* puáhtá meiddei merhâšid *valtuusto*, jis ij lah tehálâš iäru nubiinis eres toimâorganist.

Oikeus *rieh'ti / vuoi'gâdvuotâ*

Ävtuttâs: “*Rieh'ti* kiävttoo tuámuštovliohtâvuodâin já *vuoi'gâdvuotâ* kiävttoo eres ohtâvuodâin.”

Kielâpargee lii tutkâm, ete täst láá kielâčeepeih savâstállâm šleđgâpoostâ peht roovvâdmáánust 2013. Saahâ lâi talle algâalgâst *hallinto-oikeudellinen* -säänist. Vyelni Petter čuákánkiäsu savâstálmist:

Lähettäjä: Petter Morottaja

Lähetetty: 11. lokakuuta 2013 22:30

Vastaanottaja: Ilmari Mattus

Kopio: Marja-Liisa Olthuis; Matti Morottaja; Tanja Kyrö; Anna Morottaja; Miina Seurujärvi

Aihe: Re: hallinto-oikeudellinen

Na riehti-säáni aainâs-uv lii tääl sehe lahâ- já ovdâskoddesánáduvvâst kiävtust. Nuuvt ko jo ettum, te tohân valdui kiävtun tondiet ko koolgâi leđe miinii saanijd om. taggaar tilán, et "Minä haastan sinut oikeuteen!" Tom ij puáhtám ettâđ, et "Taat mana tääl vuoi'gâdvuotân!" Nuuvtpa lii haldättâhriehti, hoviriehti, alemus riehti, jna.

Mut tot lii tiädust-uv nubbe äšši, et maid tot "hallinto-oikeudellinen" meerhâš. Amahân te táválumosávt tuot lii adjektiv, mii lii rahtum tom hallinto-oikeus mielđ, adai haldâttâhriävtálâš.

Hallintaoikeus vist ličij aabâš eres äšši: tot ličij haldâšemvuoigâdvuotâ. Paijeel 18-ihâsâš lii vuoigâdvuodâlâš haldâšid teikkâ anneeđ haldustis alkoholpyevtittâšaid.

Tánávt mun taam ääši addiim.

Miärádâš: Iävtuttâš tuhhiittuvvoo, táárbu mielđ tárhibeht Petter i. 2013 čuákánkiäsu mielđ.

Edustaja *aairâš / o'vdâsteijee*

Koččâmâš: Kuábâš lii pyereeb já magarijn soojijn?

Kielâpargee lii tutkâm, ete Korpusis "aairâš" uuccâm addel 11 ovdâmerkkâđ, "o'vdâsteijee" 213 (mut motomeh celkkuuh láá maŋgii)

Miärádâš: *o'vdâsteijee* lii almolub já viijđáht kevttum, vuosâsajasâš. *Aairâš* tohhee variaation.

Levitä *levâniđ / lavdâđ*

Levitä uáivild tást iälánij eellimpirrâš viijđánem. Kuábâš lii pyereeb?

MLO sänikirje:

levâniđ – 'levitä'

lavadâđ – 'levitä', 'levittäytyä' → *lavadâđ* meerhâš tom, ko puásui-iälu lii kuáttumsaajeest, ij aabâš čuákist mut ij piedġânâmgin, adai ij heiviiččii kal almolub termân.

Eres iävtuttâšah (suomâk. miäruštâlmeh MLO sänikirjeest):

loskâđ – 'ilmestyä runsain määrin', 'lisääntyä (kovasti)', 'kastua läpimäräksi'. Om. "kuumpih láá loskâm."

lebbâniđ – 'levitä'

leddâniđ – 'avautua itsestään', 'levitä' → *lebbâniđ*, *leddâniđ* merhâšeh eenâb-uv monnii konkreet tiingâ, om. kirje

Miärádâš: *levâniđ* avžuuttuvvoo, *vijđâniđ* máhđulâš.

Kohde *čuo'sättâh / čuá'sättâh*

Kuábâš olmânáál, kuábâš puástud?

Miärádâš: *Čuá'sättâh* jienâstui vuosâsajasâžžân, kuohtuuh kuittâg olmânáál. Saanijn oro lemin ereslágán vuáđusääni (*čuo'sättâh* < *čuoccâđ*, *čuá'sättâh* < *čyecciđ*), já nuuvtpa pyereeb sääni valjim lii kiddâ meid tast, kuábâš vuáđusaanijn lii pyereeb talle ko lii saahâ moosnii teivâmist. *Čuoccâđ* já *čyecciđ* sättiv leđe nubijdis varianteh, mut toh sättih leđe meid sierâ säänih, main lii merhâšumeiäru (kei om. Itkonen).

Yhdistys *servi / o'vtâstus* (meid o'vtâstume)

Mii saaniid já magarijn ohtâvuodâin?

Miäradâs: *Servi* avžuuttuvvoo. Puoh ohtâvuodâh iä lah kártejum tárkká.

Tuottaa *pye 'vtittiđ / puo 'vtâdiđ*

Siämmáanáál meiddei *pye 'vtittâs/puo 'vtâdâs* jna. Kuábáš häämi pyereeb?

Miäradâs: *Pye 'vtittiđ, pye 'vtittâs*. Taam lii ravvimjuávkku normim jo ovdeláá. Tot lii meiddei valdum anon škovlâkiirjijn. *Puo 'vtâdiđ* lii meiddei koldemtermâ.

Yhteisö *siärvus / siär'vádâh*

Láá-uv täin saanijn seemaantliih iäruh?

MLO sänikirjeest:

siärvus 'yhteisö'

siär'vádâh 'yhdyskunta', 'yhteisö'

siär'vádâhlodde 'yhdyskuntalintu'

Meiddei *siär'vádâh* lii kevttum eenâb, veikkâ *siärvus* ij vaarâ lah tađe hyeneeb.

Miäradâs: *Siär'vádâh* väljejui vuosâsajasâžžân talle ko lii saahâ 'yhteisöstä'. *Siärvuskin* ij lah hyeni. Merkkui, et sänikirjeest lii siärvádâh-säänist /r/ merkkejum uánihâžžân, mut tot ij oro lemin olmânáál.

Yhtiö1 / liike2 / yritys3 *finnodâhservi1 / finnodâh2 / irâttâs3*

Iävtuttâs: "Taah jurgâluvvojev po. oornig mielđ."

Miäradâs: Iävtuttâs mielđ.

Oy *Uf / Us*

Uánádâsah puáttih saanijn *Uásusservi* já *uásusfinnodâh(servi)*. Kuábáš lii pyereeb?

Miäradâs: ko siähánemvaarâ ij lah, *uásusservi* lii tohálâš, adai *Us*.

ERES SÄÄNIH (avžuuttâs/miäradâs vuálásargum):

rikosuhripäivystys – *rikosuhrekocceem*

komparativ oskottettee-säänist - eenâb oskottettee → *oskottetteb*

paimensukuinen suomen lapinkoira - nettidigisänikirje mielđ "paimenkoira" lii *kiäččupeenuv* (kiäčču-paimennus) já "paimen" *kečče*. **Iävt:** suomâ säämipeenuv keččeenuvâst, meridum iävtuttâs mielđ

Asiakaspalvelu, oppilaitosyhteistyö; Customer Service, Educational Co-operation;
Äššigâspalvâlem, Ohtsâšpargo oppâlágádâsâiguin teikkâ *Oppâlágádâsohtsâšpargo*

11§ TIERVÂSVUOTSÄÄNIH

Miäradâs: Sirdoo puáttee čuákkimân.

12§ VUOLGÂTTEMSAVÂSTÂLLÂM

Čuákkim savâstâl aášijn maid kielâpargeeh kalgeh valmâštállâđ čuávuváá čuákkimân.

Miäradâs: Sirdoo puáttee čuákkimân.

13§ ERES ÄÄŠIH:

1) Persovnpronominij já leđe-veerbâ kevttimavžuuttâs. Anarâškielâst ij heivii kyedđid celkkust subjektin leijee persoonpronomin meddâl, ige meiddei predikaat leđe-veerbâ. Ovdâmerkkân *Mun iälâm ittem Avelist* lii pyereeb ko ~~*Iälâm ittem Avelist*~~. Čuákkim adelij ääši kyeskee ravvui čäällim kielâpargeid valmâštállâmnaál.

2) Savâstállâm: lii-uv *vye'ledemkonjunktio* kuittâg pyereeb termâ ko *vuá'ládistemkonjunktio* (normâdum njuhčâmáánu čuákkimist) já siämmáánaál *vuá'ládistum* → *vye'ledum*? Ääšist ij tohhum miäradâs, mut tom puáhtá kuorâttállâđ čuávuváá čuákkimist.

3) *Te*-konjunktio kevttimravvuu almostittem. *Te*-konjunktio västid suomâkielân suullân *niin*-konjunktio, mut tom ij pyevti kuittâg kyedđid meddâl siämmáá älkkeht ko suomâkielâ kirjekielielâst. Čuákkim adelij ääši kyeskee ravvui čäällim kielâpargeid valmâštállâmnaál.

14§ TIÄTTUN:

Tiedettemääših iä lam.

15§ ČUÁKKIM LOPÂTTEM

Saavâjodetteijee lopâttij čuákkim 8.6.2016 tme 17.00

Saavâjodetteijee
Petter Morottaja

Miina Seurujärvi
Čälee 7.6. §1-5

Neeta Jääskö
Čälee 7.6.§6 já 8.6.

Pevdikirjetärhistem:

Marja-Liisa Olthuis

Matti Morottaja

Matti Valle